

ეგზისტენციალური კრიზისი ვაჟა-ფშაველასა და
ბესიკ ხარანაულის პოეზიის ინტერტექსტუალურ
კონტექსტში
**Existential Crisis in the Intertextual Context of Vazha-
Pshavela's and Besik Kharanauli's Poetry**

მაია ჯალიაშვილი
Maia Jaliashvili

*თსუ შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი,
ქართულ-ამერიკელი უნივერსიტეტი
TSU Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature, Georgian-American University*

საკვანძო სიტყვები: ეგზისტენციალური კრიზისი, ვაჟა-ფშაველა,
ბესიკ ხარანაული, პოეზია, ინტერტექსტუალურ კონტექსტი.

Keywords: Existential Crisis, Vazha-Pshavela, Besik Kharanauli, Poetry,
Intertextual Context.

ეგზისტენციალური კრიზისი, რომელიც ადამიანად არსებობის ტკივილს ამხელს, ვაჟასა და ბესიკ ხარანაულის არაერთ მხატვრულ ტექსტში წარმოჩნდება განსხვავებული ვარიაციით, მწერალთა ფილოსოფიურ-რელიგიური თუ ესთეტიკურ-მსოფლმხედველობრივი კონტექსტების შესაბამისად. ამ თვალსაზრისით ერთმანეთს ენათესავებიან ვაჟა-ფშაველა და ბესიკ ხარანაული, რომელთა შემოქმედებაშიც მნიშვნელოვანია ადამიანის საზრისის ძიების თემა. საინტერესოა ინტერტექსტუალურ კონტექსტში განხილვა ვაჟა-ფშაველასა და ბესიკ ხარანაულის რამდენიმე ლექსისა და ლირიკული პოემისა („რამ შემქმნა ადამიანად“, „კაი ყმა“, „ვაჟა-ფშაველა ცხენით მიდის ჩარგლიდან თბილისში და გზად თავის ცოლს ებაახება“, „ვედრება“, „ხეიბარი თოჭინა“ და სხვ.). ამ ტექსტებში ავტორთა ფიქრის ნაკადები მიიმართება ადამიანის დანიშნულების გასარკვევად, გასააზრებლად. ლექსებში რეალურ-მეტაფიზიკური სივრცეები ერთმანეთს ენაცვლება. ლირიკული გმირები ცდილობენ, გაარღვიონ ცხოვრების ჩარჩოები და დაძლიონ ამოება. პოეზიის ქრონოტოპში, ერთი მხრივ, ტკივილითა და სიკვდილით დაბინდული ყოფა წარმოჩნდება, თავისი ერთფეროვანი რუტინით, მეორე მხრივ, ჩნდება სწრაფვა პირველსაწყისებისკენ, ღვთაებრივისა და საკრალურისკენ. ლირიკულ გმირებს სურთ, თავიანთი გაცნობიერებული არჩევანით თავი დააღწიონ ყალბ ღირებულებებს და სიცოცხლეს, საკუთარ არსებობას აზრი მიანიჭონ.

ვაჟას ლექსში („რამ შემქმნა ადამიანად?“) მთავარი საფიქრალი მოკვდავობის, ადამიანის დროში ხანმოკლე არსებობის როგორმე გადალახვაა, „სიკვდილის განბილება“ და იმგვარი თავისუფლების მოპოვებაა, ბუნებას რომ ახასიათებს. „რამ შემქმნა ადამიანად, რატომ არ მოველ წვიმადა?“ – წუხს ვაჟა-ფშაველას ლექსის ლირიკული გმირი.

ავტორის ფიქრის ნაკადები მიიმართება ადამიანის დანიშნულების გასარკვევად, გასააზრებლად. აქაც აქტუალურია ბარათაშვილისეული კითხვა: „მაინც რა არის ჩვენი ყოფა-წუთისოფელი, /თუ არა ოდენ სანყაული აღუვსებელი?ნ [ბარათაშ-

ვილი 2005 : 34]. ლექსში ამქვეყნიური ყოფა წარმოჩენილია, როგორც დაუსრულებელი სატანჯველი:

„არ გამწირავდა პატრონი,

ასე ოხრად და ტივლადა“ [ვაჟა-ფშაველა 1987: 33].

პატრონი ღმერთია, რომლის შემწეობის იმედიც დაუკარგავს ლირიკულ გმირს. ქვეტექსტურად აქ გაისმის სახარებისეული გოდება ჭვარზე გაკრული იესოსი: „ღმერთო ჩემო, რაისთვის დამიტევებ მე“ [მათე 24, 46]. ეს მორწმუნე ადამიანის ტკივილია, ღვთისმოსავი კაცისა, რომელსაც სჯერა, რომ არ გაიწირება, მიუხედავად უამრავი დაცემისა და შეცოდებისა, ღვთის ღალატისა და გაცემისა. გვახსენდება გურამიშვილის, ვაჟას „წინამორბედისა“ და „უძვირფასესი პაპის“, მოთქმა-გოდებაც:

„ან შენ, ჩემო საყვარელო, იმყოფები სადა?

ქვეყნად შენგან უკეთესი მე არავინ მყვანდა.

ქვესკნელსა ვარ, ვერა გხედავ, მეგულვები ცადა;

გეაჭები, ნუ გამწირავ, წამიყვანე მანდა!“

[გურამიშვილი 2014: 36].

„ქვესკნელად“ ქცეული წუთისოფლის სიბნელიდან თავდაღწევის სურვილი მოისმის ვაჟს ლექსიდანაც: ცა და მიწა ერთმანეთს უპირისპირდება, ღვთაებრივ ზესკნელში მხოლოდ ხორცისგან განძარცული „ალიტაცება“, ბუნების ნაწილობა შეაძლებინებს იმ ჰარმონიული სიმშვიდის მოპოვებას, რომლის განცდაც საკუთარ დანიშნულებას აღმოაჩენინებს. ამგვარად, ლექსში შემოიჭრება ჭეშმარიტების ძიების წყურვილი. ლირიკული გმირი ოცნებობს ღმერთთან სიახლოვეზე, რომელიც თავისუფლებას მიაწიჭებს:

„ცაშივე ამიტაცებდა,

თან მატარებდა შვილადა.

ასე არ დამჭირდებოდა

სულ მუდამ ყოფნა ფრთხილადა“

[ვაჟა-ფშაველა 1987: 33].

საკუთარ თავსა თუ სამყაროსთან გამუდმებულ ჭიდილში დაღლილ ლირიკულ გმირს სურს დაუსრულებელ მშვენიერებასთან ზიარება. რთულია, რომ „ბალახი იყო სათიბი“, რადგან არა გნადია „ცელობა“: „ცხვრადვე მამყოფე ისევა,/ ოღონდ ამშორდეს მგელობა“. მაგრამ სწორედ ამ წინააღმდეგობებთან ბრძოლაში გამოტანჯვით იბადება პიროვნება, რომელიც მხოლოდ მაშინ არის ბედნიერი, როცა „შენუხებულია“ („ჩემი ვედრება“) და რომელსაც ფიქრის ეკლიანი „კაცობის გვირგვინი“ ადგას.

ლექსის სხვადასხვა წარმოსახული სივრცე ერთმანეთს ენაცვლება. ლირიკულ გმირი ცდილობს, გაარღვიოს ცხოვრების ჯურღმული, ამოვიდეს ღია სივრცეში, სადაც არაფერი არ შეზღუდავს მის ნებას. ერთი მხრივ, ტკივილითა და სიკვდილით დაბინდული მიწაა, რომელიც მას არ აურჩევია, მეორე მხრივ, ზეცაა - სინათლით, მარადისობით, სიხარულით აღბეჭდილი. მას სურს, გაცნობიერებული არჩევანით სიცოცხლეს, საკუთარ არსებობას აზრი მიანიჭოს. აქაც შემოიჭრება ბარათაშვილისეული სწრაფვა: „გულისთქმა ჩემი შენს იქითა ეძიებს სადგურს,/ ზენაართ სამყოფს, რომ დაშთოს აქ ამაოება“ („შემოღამება მთანმინდაზედ“) [ბარათაშვილი 2005: 34].

ლექსის ლირიკული გმირი, ეჭვებით დაღლილი, განწირულების ფიქრით დაღდასმულია, თითქოს აღარ შეუძლია ამ ცხოვრებისეული დაქსაქსული გზების გაკვლევა, „სულ მუდამ ფრთხილად ყოფნა“, ათასგვარ საცდურთან გამკლავება, უფსკრულის თავზე ქანაობა. ეს უფსკრული უპირველესად მისი სხეულია, საიდანაც სურვილები, ოცნებები დაუსრულებლად ამოიფრქვევა. „ცხოვრება ხომ ჩვენი სურვილების მიხედვით გვტანჯავს“ (ბესიკ ხარანაული, „ვაჟა-ფშაველა ცხენით მიდის ჩარგლიდან თბილისში და გზად თავის ცოლს ებაასება“).

წუთისოფელი გაუსაძლისია, „ორგემაგე“, ფლიდი, მატყუარაა. როგორც რუსთველი ამბობს: „ყოვლი შენი მონდობილი ნიადაგმცა ჩემებრ ტირსა“ [რუსთაველი 2019: 98]. ლექსის სტრიქონებში ეკლესიასტეს გოდებაც გაისმის.

ლექსზე ფიქრისას მეხსიერებაში გოდერძი ჩოხელის „ადამიანთა სევდის“ ფინალური აკორდებიც შემოიჭრება: რომ სიცოცხლე და სიკვდილი ყოფნა-არყოფნის ტკბილ-მწარე სევდაა: „რა არის სიცოცხლე? – სიცოცხლე სევდა არის, ადამიანად ყოფნის ტკბილი სევდა. – სიკვდილი? – სიკვდილიც სევდა არის, ადამიანად არყოფნის სევდა“ [ჩოხელი 2016: 98]. ამ სევდის ფერებითა და არომატებითაა სავსე ვაჟა-ფშაველას ეს მშვენიერი ლექსიც.

დაცარიელებული ზეცის ხატი კამიუს აბსურდის ესთეტიკას ეხმიანება. ლირიკული გმირიც სიზიფეს მიაგავს, ლოდის მწვერვალისკენ ატანა მიუსჯიათ ღმერთებს, კამიუს სიზიფე ბედს შერიგებულია, მან იცის, რომ სიცოცხლე აბსურდულია და ამის გაცნობიერებით საკუთარ უბედურებაზე მაღლა დგება. მწვერვალზე ყოფნის წამებით ტკბება. როგორც აკაკი ამბობს ლექსში („რაც არ იწვის, არ ანათებს“):

„ერთი წამიც კი სიცოცხლის,
თუ სხივების მომფენია,
უსინათლოს და უგრძნობელს
საუკუნეს მირჩევნია“

[წერეთელი 2015: 49].

სიზიფე შემოქმედი ადამიანის სიმბოლოდაც შეიძლება გავიაზროთ. მწვერვალზე ყოფნა შთაგონების, ექსტაზის წამია, როცა ჩნდებიან იდეები და პოეტური ხატები. მაგრამ ამ ლოდის გარეშე, ტანჯვის გარეშე არც ეს წამები იქნება. მსხვერპლის გარეშე ღირებულს ვერავინ შექმნის.

გოეთეს ფაუსტი მზად არის, მეფისტოფელს ხელშეკრულებაზე ხელი მოუწეროს, ოღონდ ერთი პირობით:

„მომეცი ხელი!
თუ წამს მიმავალს როდისმე ვეტყვი:
„შეყოვნდი, წამო, ხარ მშვენიერი!“
დამდე ბორკილი, დამეც შენს ფერხთით,
ჩამასვე ჭანგი ქვესკნელიერი!“

განთავისუფლდე იმავ წამიდან,
რა მსახურებაც გაქვს ნაკისრები,
შედგეს საათი – ჟამი წავიდა! –
ძირს ჩამოცვივდეს მისი ისრები“

[გოეთე 2017: 21].

ვაჟას ლექსის ლირიკული გმირისთვისაც დროს გააუქმებს მზესთან ტრფიალების მშვენიერი წამები. სტრიქონებში ქვეტექსტურად შეიგრძნობა ის სიცარიელე, რომელსაც „უპატრონობის“, ღვთისგან მიტოვებულობის განცდა იწვევს. თითქოს ღმერთიც აღარ დაეძებს, რადგან არა მხოლოდ ბიბლიური უძლები შვილია, საკუთარი სახლიდან თავისი ნებით წასული და გზააბნეული, არამედ „უძებნი შვილიცაა“ (სწორედ ასეთ ვარიაციულ პარადიგმას ქმნის ბესიკ ხარანაული თავის მეტაჟანრულ ნაწარმოებში „სამოცი ჯორზე ამხედრებული რაინდი“), ეს კი მეტ ტრაგიკულობას ბადებს.

ვაჟას აზრით, წვიმად ქცევა, ბუნების ნაწილობა, უპირველესად, სიკვდილის, მოკვდავად ყოფნის გადალახვის გზაა. ბუნებამ არ იცის სიკვდილის ტკივილი, აქ ყოველივე ტრანსფორმირდება, იცვლება, განახლდება. სიცოცხლე ციკლურია და დაუსრულებლად მეორდება:

„მზის მოტრფიალე ვივლიდი
სიკვდილის გამანბილადა;
მალლა ცა, დაბლა ხმელეთი
მე მექნებოდა წილადა“

[ვაჟა-ფშაველა 1987: 33].

მზის ტრფიალება იქნებოდა უღალატო, რადგან დაცემა ადამიანის ხვედრია. ბუნება კი სიკეთისა და ბოროტების მიღმაა:

„ბუნება მბრძანებელია,
იგივ მონაა თავისა,
ზოგჯერ სიკეთეს იხვეჭავს,
ზოგჯერ მქნელია ავისა;

ერთფერად მტვირთველი არის
საქმის თეთრის და შავისა;
საცა პირიმზეს ახარებს,
იქვე მთხრელია ზგავისა...
მაინც-კი ლამაზი არის,
მაინც სიტურფით ჰყვავისა!..

[ვაჟა-ფშაველა 1987: 39].

ლექსში ჩანს დარდი ადამიანური გარჯის უნაყოფობისა. ბუნებაში კი ყველაფერი კანონზომიერია. აქ სხვისთვის მსახურება ბუნებრივია, ეს არსებობის კანონია. „ოფლის ღვრა“ სამყაროს საკეთილდღეოდ სიცოცხლის დასტურია, მისი გამართლებაა:

„გავიხარებდი, მთა-ბარსა
ოდეს ვნახავდი მწვანედა,
მორწყულსა ჩემის ოფლითა,
ყვავილებს შიგნით, გარეთა.
გადავუშლიდი გულ-მკერდსა
დღისით მზეს, ღამით მთვარესა.
სიცოცხლეს ვაგრძნობინებდი
მომაკვდავ არე-მარესა“

[ვაჟა-ფშაველა 1987: 39].

წვიმა, წყალი სიცოცხლის სიმბოლოა. მითოლოგიური თვალსაზრისით წყალი განმაახლებელია. მეცნიერული თვალსაზრისითაც სიცოცხლე წყლიდან წარმოიშვა.

ვაჟას სამყაროში პოეტური ნიღბების მრავალფეროვნებაა, მისი ალტერ ეგო ხან დაჭრილ არწივად, ხან ნაიალადარ ხარად, ხან მთად თუ ნისლად გარდაისახება. პოეტი მეტაფორებით შთამბეჭდავად წარმოაჩენს იმ შეგრძნებებს, რომლებიც წვიმად გადაქცევისას ექნებოდა. აქ წვიმის სურნელით გაჟღენთილ-გაწმენდილი სამყაროა დახატული:

„თოვლად ქცეულსა გულშია
ცეცხლად იმედი მრჩებოდა,
რომ ისევ ჩემი სიკვდილი
სიცოცხლედ გადაქცეოდა
და განახლებულ ბუნებას
ყელ-ყურზე მოეხვეოდა“

[ვაჟა-ფშაველა 1987: 33].

ლექსში ჩანს პიროვნული რეალიზების სურვილი, საქმე აკეთოს და დაინახოს ამ საქმის, ზრუნვის, სიყვარულის შედეგი. ისევ ფაუსტი გავისხენოთ, როდესაც იოანეს სახარების პირველ სტრიქონს დიდი ხნის ფიქრის შემდეგ თარგმნის, როგორც „პირველად იყო საქმე (ქმედება)“. იაკობ მოციქულის მიხედვითაც, „რწმენაც საქმის გარეშე მკვდარია“. ეს სახარებისეული უშურველობა კი, რომელიც მხოლოდ გაცემას ემყარება, სავსეა ნეტარებით. დავით მეფსალმუნის „ყოველი სული აქებდით უფალსა“ გვახსენდება. ეს აკაკისეული სიმთვრალეცაა:

„სხვებმა სვან ღვინო, მე უღვინოდაც
მთვრალი ვარ პირად ბედნიერებით
და ნეტარებას მიმრავალკეცებს
მიდამო მისის მშვენიერებით.
ვიშ, ამ საღამოს, მშვიდსა, საამოს,
ტკბილ ნეტარებით შეზავებულსა!..
რა უცნაურად, მაღლით ციურად
სამოთხისაკენ იტაცებს გულსა“

[წერეთელი 2015: 44].

ვაჟას ლექსში „სამოთხის“ შეგრძნება წარმოსახულია, ოცნებისეული სივრცეა, რადგან ილუზია ჩნდება, რომ ამოხსნილია სიცოცხლის საიდუმლო. ლექსის მიღმა სამყაროში კი ჯოჯოხეთური უპასუხო კითხვებია, რომლებიც ანატრები-ნებენ კაცს „ადამიანად არყოფნას“. ამ ლექსთან დაკავშირებით არსებობს ვაჟას ქალიშვილის, გულქან რაზიკაშვილის ლამაზი მოგონება, რომლის მიხედვითაც, მან ქვაზე დაწერა ლექ-

სი, შემდეგ კი ვაჟამ შექმნა ეს შედეგრი: „მამამ მითხრა, როგორ ეგო ძალიან გენიოსური სიტყვაა, შენაო, გოგოო, ჩემზე მეტი ნიჭი გქონიაო. დანერე, როცა რა მოგაგონდეს ესეთი, ქვებზე და მომიტანე, ჩაწერო“ [ვაჟა-ფშაველა 2006 : 32]. „განგების გასართობნი ვართ“, – წერს ვაჟა ერთ ლექსში და მკითხველს შეაგრძნობინებს ბედისწერის გარდაუვალობას, მაგრამ პოეზიით გამოდის ამ ჩაკეტილი წრიდან და, მიუხედავად იმისა, რომ „სიცოცხლე სამოთხე არ არის“ და „მოსვლაში არა ყრია რა“ („იას უთხარით ტურფასა), მაინც დაბადებას არჩევს, რადგან მხოლოდ ამ შემთხვევაშია ოცნებისეული მეტამორფოზები შესაძლებელი, იმგვარი გარდასახვა, როდესაც უბედურება ბედნიერებად იქცევა და არაფრის მქონე კოსმოსის მფლობელად გადაიქცევა:

„მთლად მე მეკუთვნის ქვეყანა:

მთაში – მთა, ბარად – ბარია,

ზღვა და ხმელეთი ერთიან,

ცას – ვარსკვლავების ჯარია“

[ვაჟა-ფშაველა 1987: 44].

ვაჟა-ფშაველას ამ ფილოსოფიურ ლექსში ლირიკული გმირი სვამს კითხვებს, რომლებითაც დგება სამყაროსა და საკუთარი თავის შემეცნების დაუსრულებელ გზაზე. ეს გზა ტკივილითა და სიხარულით სავსეა, იმგვარი ფიქრის აღმძვრელია, რომელიც აწეებს, მაგრამ თანვე აბედნიერებს („მხოლოდ მაშინ ვარ ბედნიერ,/ როცა ვარ შეწუხებული“ („ჩემი ვედრება“), ამიტომაც ერთ ლექსში („სოფლისა წესი ასეა“) გულწრფელი აღტაცებით აღმოხდება:

„დიდება ქვეყნის შემოქმედს,

რა კარგად დაუწერია!

[ვაჟა-ფშაველა 1987: 47].

ბესიკ ხარანაულის მეტაჟანრული მხატვრული ნაწარმოებები მკითხველს გამოღვიძებისა და თვალის ახელისკენ უბიძგებს, ის ეგზისტენციალური თემები (ადამიანის სიცოცხლის აზ-

რი და დანიშნულება, სიკვდილის რაობა, წუთისოფლის წარმავლობა და სხვ.), რომლებსაც ავტორი მხატვრულად ამუშავებს, გონებას „საზრდოს“ უჩენს, ფიქრს „მიდგამ-მოდგამს“, როგორც ილია იტყოდა. ამგვარი საფიქრალის ნაირგვარ კონტექსტს ქმნის იგი თავისი ლირიკული პოემით „ხეიბარი თოჯინა“, რომელიც სარტრისა და კამიუს ფილოსოფიურ-ლიტერატურულ მხატვრულ ტექსტებს ეხმიანება თავისი სათქმელითა და მიზანდასახულებით.

რა ადგილი აქვს თანამედროვე ადამიანის ცხოვრებაში მაღალ იდეალებს, ადამიანური ყოფის იმ პარადიგმებს, რომლებიც კლასიკურ ქართულსა თუ მსოფლიო პოეზიაში დაამკვიდრეს ცნობილმა და აღიარებულმა მწერლებმა, მათ შორის, უპირველესად, რუსთაველმა თუ მის შემკვიდრეთაგან გამორჩეულმა ვაჟა-ფშაველამ. ბესიკ ხარანაული ლექსში „ვაჟა-ფშაველა ცხენით მიდის ჩარგლიდან თბილისში და გზად თავის ცოლს ებაახება“, პოეტის სულიერ პორტრეტს წარმოაჩენს, ყოფითი რეალობის კონტექსტში გამოკვეთს მის განსხვავებულობას. ავტორი სვამს წყევლა-კრულვიან კითხვას: ვის უნდა დააბრალოს ადამიანმა თავისი სხვადასხვა უბედურება? აქაც, როგორც რუსთაველთან, გურამიშვილთან თუ სხვა პოეტებთან, უპირველეს დამნაშავედ თვითონ ცხოვრება, წუთისოფელი წარმოჩნდება. ლექსის ლირიკული გმირი იწყებს განსჯას და ამ გზაზე ფილოსოფიურად უღრმავდება ადამიანის ყოფას, იცის, რომ „ცხოვრება ჩვენი სურვილების მიხედვით გვტანჯავს“. წარმოსახული სამყაროს შექმნაა მისი საქმე, მისთვის დაწერილი რეალობას აღემატება.

ავტორი სათაურიდანვე („ხეიბარი თოჯინა“) ქმნის დაძაბულობის ველს, რომელიც პოემის ფინალამდე არ ქრება, პირიქით, თანდათან იმატებს. მკითხველს კი იქამდე, სანამ სათაურის ესთეტიკას გაიაზრებს, ერთგვარ გზამკვლევად ეპიგრაფი ევლინება, სტრიქონები მოხმობილია ვაჟა-ფშაველას ლექსიდან „კაი ყმა“:

„უქმად ჩამაპლევთ სიცოცხლეს,
უქმად საფლავში წვებითა“

[ვაჟა-ფშაველა 1987: 33].

ვაჟა-ფშაველა ლექსში რაინდული სულისკვეთების ვაჟკაცის, ავთანდილის, ტარიელისა თუ ფრიდონის დარ კაი ყმის, იდეალს ქმნის, რომელიც თავის სულიერ-ზნეობრივ სიმდიდრეს მზესავით უხვად აფრქვევს, სიცოცხლესაც და სიკვდილსაც თანაბრად ალამაზებს. კაი ყმები, ალუდა ქეთელაური, ჯოყოლა ალხასტაიძე, ზვიადაური და სხვანი „შინიდან“ გამოდიან იმისთვის, რომ საკუთარი თავი და სამყარო შეცვალონ, ამისთვის მზად არიან სიცოცხლეს გაიღონ მსხვერპლად. ისინი სინათლის, სიკეთის, სამართლიანობის, სიყვარულის გადარჩენას ეწირებიან. პოეტი „კაი ყმაში“ არა მხოლოდ რაინდობის ერთგვარ „კოდექსს“ ქმნის, არამედ ამავე ლექსში კონტრასტულად წარმოაჩენს თანამედროვეებს, რომლებიც სრულიად განსხვავდებიან კაი ყმისაგან, ისინი არ ფიქრობენ, „რისთვის დაჩნდნენ“, ან „რისთვის კვდებიან“, ისინი თავიანთ „ჯამს ჩასცქერენ“ და „საქვეყნოდ“ არ გამოდგებიან. სწორედ მათი უქმობის ამსახველი სტრიქონები წარუმძღვარა ბესიკ ხარანაულმა თავის პოემას, რომლის ლირიკული გმირი ალექსანდრეს სწორედ ამ უქმობით გატანჯული კაცია. ვაჟა-ფშაველას თანამედროვეთაგან კი იმით განსხვავდება, რომ ფიქრის უნარი, „კაცობის გვირგვინი“ არ დაუკარგავს, თუმცა ვერც სათანადოდ და ღირსეულად მოხმარებას ახერხებს.

ამაღლებულისა და მშვენიერისგან სრულიად დაცლილ ყოფას წარმოგვიჩენს ბესიკ ხარანაული პოემაში „ხეიბარი თოჯინა“, რომელიც სათაურიდანვე გვიჩენს უსუსურობის, უმწეობის, ხელოვნურობის შეგრძნებას. ეს პოემა მრავალმნიშვნელოვანი მხატვრული კოდებითაა სავსე, რომლებიც მკითხველს გაშიფვრისა და ინტერპრეტაციისკენ უბიძგებს. ის იმგვარი პალიმფსესტური ნაწარმოებია, რომელიც ნებისმიერი მხატვრული გამოცდილების მკითხველს შეუძლვება სამყაროში, სიტყვებით შექმნილ უჩვეულო განზომილებაში, დააფიქ-

რებს წარმავალი წუთისოფლის ხანმოკლეობასა და მარადიულ ღირებულებებზე.

ალექსანდრე არის ეგზისტენციალური კრიზისით შეპყრობილი ადამიანი, რომელიც განიცდის პიროვნულ რღვევას, რადგან საყრდენები გამოსცლია. პოემა დილის ულამაზესი მეტაფორული სურათით, ადამიანის გამოღვიძებით, იწყება. რა თქმა უნდა, კაცმა არა მხოლოდ ფიზიკურად, არამედ, უპირველესად, სულიერად უნდა გამოიღვიძოს, გამოვიდეს პლატონისეული გამოქვაბულის სიბნელიდან, შეიმეცნოს საკუთარი თავი და სამყარო:

„დილაჲ, მთელი ღამის გემო შენშია,
შენს ენაზეა გამოფენილი.
კვლავ გაიღვიძა ალემ, ალექსანდრემ,
კვლავ გაიღვიძა.
ეს მერამდენედ?
ნეტავი ვის რად აინტერესებს“

[ხარანაული 1973: 3].

გვახსენდება სარტრის „გულისრევა“, რადგან ამ რომანის მთავარი გმირისთვისაც, ანტუან როკანტენისთვისაც, დღეები იმდენად დაემსგავსა ერთმანეთს, რომ დღიურში ჩაწერა: „სამშაბათი, ვიარსებე“ [სარტრი 2014 : 34]. ამგვარი არსებობა, მხოლოდ ფიზიკური, საზრისისაგან დაცლილი ყოფაა, რომელიც ადამიანს არ „შეეფერება“. ბესიკ ხარანაულის გმირიც სიცარიელით იტანჯება. ის კამიუსეული აბსურდის ადამიანია, რომელიც ყოველდღიურ რუტინაში ჩართულა, სიზიფესავით მიათრევს ცხოვრებისეულ ლოდს მწვერვალისკენ, რომელიც არა და არ ჩანს. თუ კამიუს სიზიფე მწვერვალზე დგომის წამიერ ბედნიერებას განიცდის, ყოფის აბსურდულობას აცნობიერებს და ამიტომ საკუთარ უბედურებაზე მაღლა დგება, ხარანაულის გმირისთვის ეს წამებიც მიუწვდომლად ქცეულა. ამიტომ მისთვის არდაბადება მოჩანს, როგორც საუკეთესო გამოსავალი. პოემის ფინალური შთამბეჭდავი მეტაფორა ამაზე მეტყველებს:

„ის არ მერჩივნა,
დედის საშვილოში რომ ვიჯექი,
როგორც ძველი მინიატურა
ოქროს ჩარჩოში!“

[ხარანაული 1973: 21].

ეს, რა თქმა უნდა, ეხმიანება ეკლესიასტეს ცნობილ სტრიქონებს: „უფრო ბედნიერად შევრაცხე დიდი ხნის მკვდარნი მათზე, ვინც ჯერაც ცოცხლობენ კიდეც. და ორივეზე ბედნიერი მაინც ის არის, ვინც ჯერაც არ დაბადებულა და არ უხილავს ბოროტება, რაც მზის ქვეშ ხდება“ [ეკლესიასტე, 4, 2-3], [ბიბლია 2019: 326].

დღისეული ფიქრებით შენუხებულ, „გამოღვიძებულ“ ალექსანდრეს ისევ ძილი ურჩევნია, უპასუხისმგებლო სიზმრების სამყაროში ყოფნა, სადაც არ არის აუცილებელი რაიმეს კეთება, ვინმეს დაინტერესება, ვიღაცის მოხიბვლა, ათასგვარი სიცრუე, ტყუილი, მლიქვნელობა, პირფერობა, მოჩვენებითობა, რომ ვითომ რაღაცას წარმოადგენ, ვითომ ცოცხლობ, ვითომ ადამიანი ხარ, ადამიანობის უმაღლესი გაგების თვალსაზრისით, რაც გამუდმებულ მოძრაობას, განვითარებას გულისხმობს. ადამიანში დაკარგულა ღვთის „ხატება და მსგავსება“, უზენაესის უმთავრესი საჩუქრები, სულის უკვდავების რწმენა და თავისუფალი არჩევანი გაუფასურებულა, ამიტომაც ხედავს:

„არის ქვეყნად სახეები, რომლებისთვისაც
ერთადერთი ჭეშმარიტი და ბუნებრივი –
სულელური გამოხედვაა.
მრავალი სახე –
არცერთი ხატი“

[ხარანაული 1973: 9].

ადამიანს აქვს განცდა, რომ ხვალ სხვანაირად იქნება ყველაფერი, ილუზია იმედისა ლანდივით ჩნდება, რომ დღეები ხასხასა ფერებითა და სურნელით გალამაზდება, რაღაც შეიცვლება, არადა, ყველაფერი მოსასწრებია, რადგან კაცი უმნეო

ფოთოლივითაა, რომელიც ჯერ კიდევ ჰკიდია ყუნწს, მაგრამ „ქარი უკვე გზაშია“ („კარტოფილის ამოღება“). სიკვდილის ეს ულამაზესი მეტაფორა ამძაფრებს იმ განცდას, რომ საშველი არ არის, „თუ გინდა, ჯვარს ეცვი“, როგორც გალაკტიონი წერს. ეს პოემაც გასაოცრად მდიდარია ასეთი უჩვეულო, მოულოდნელი მხატვრული სახეებით, რომლებიც აზრობრივი სიღრმეებისკენ მიუძღვებიან მკითხველს და თან გამოთქმის მშვენიერებას აზიარებენ. ლექსის მხატვრულ სივრცეში თითქოს არაფერი ამღვრევს გუშინდელ პეიზაჟს, თითქოს გაყინულა ყველაფერი, მაგრამ უხილავი ძალა „უბრძანებს“ ცხოვრებას. ეს თვითონ სიცოცხლის კანონზომიერებაა:

„ის მარტო არის,
მარტოდმარტო ოკეანის წინ
და სურს თუ არა – უნდა შეტოპოს“

[ხარანაული 1973: 6].

„უნდა შეტოპოს“, უნდა სცადოს და გაიმარჯვებს თუ დამარცხდება, ამაზე არ იფიქროს, ღმერთს მიანდოს. როგორც რუსთველი წერს: „ბედი ცდაა, გამარჯვება, ღმერთსა უნდეს, მოცაგხვდების“. სამყარო ელოდება ადამიანის გავლიძებას, შეხებას, თვალის შევლებას, გარდაქმნას, გამოძერწვას, ახალი ფორმის მიცემას, ერთი სიტყვით, უკვე შექმნილის შემოქმედებით გადააზრებას. ხომ სწორედ ეს ნიჭი დაამადლა უფალმა თიხისაგან შექმნილ ადამიანს, „შემოქმედების გვირგვინს“, ამიტომაც ჩიტების ჟღურთულში გაისმის კითხვა:

„ვინ გაიღვიძა, ნეტარებო?“
როგორც უწყინარ ტყუილისათვის
ჰკითხეს ჩიტებს იქ, სადაც უცხო სტუმრის მოსვლას
ჰაერის ფერის შეცვლაზე გრძნობენ“

[ხარანაული 1973: 3].

ალექსანდრემ კი გაახილა თვალი, მაგრამ რეალურად „დახუჭული“ აქვს, მისი გავლიძება ფერს არ ატყობს გარემოს, არ

ცვლის. ის დასწეულებულა უსაზრისობით, უმოქმედობით, უმოძრაობით. ადამიანის „დაკნინება“ სახელების შემოკლება-გადაკეთებაშიც გამოიხატება. სახელი ხომ ის მნიშვნელოვანი რამ არის, რაც საგნისა თუ მოვლენის სულიერსა თუ მატერიალურ „მყოფობას“ ადასტურებს. ჩვენ მხოლოდ იმას აღვიქვამთ, რასაც სახელი აქვს, ამიტომაც დაევალა ადამს სამოთხეში „სახელთა დარქმევის“ ფუნქცია და ამის უნარიც მიენიჭა. დღეს კი ზრდასრულ ადამიანებს ერთგვარი მავნე ჩვევით კნინობითი სახელით მოიხსენიებენ, ამგვარად, ადამიანს „მარადიული ინფანტილურობის“ დაღით აღბეჭდავენ და უნებურად აფერხებენ მის ზრდასა და განვითარებას.

„გიორგის ნაცვლად – გოგი ან გია,
დავითის ნაცვლად – დათო ან დათა,
კონსტანტინე ხომ კონია ან კოტე იქნება.
გონივრული კომპრომისია,
რადგან, მითხარით,
სად გასწვდება კონსტანტინეს არშინებს კოტე!“
[ხარანაული 1973 : 4].

ასე რომ, სახელებშიც ცხადდება ის დამდაბლება, რაც თანამედროვეებმა განიცადეს, რადგან დასცილდნენ კაი ყმისეულ „პირველხატებს“.

პოეტის აზრით, გამოღვიძება მეტაფიზიკურ რიტუალად უნდა იქცეს, მაგრამ მატერიალური სამყარო აბუჩად იგდებს მისტიკურს, მეტაფიზიკურს, ირაციონალურს და არ უშვებს რეალურ განზომილებაში, ამიტომაც მუსიკალურ უაზრო აკორდად აქცევს გამეორებულ სიტყვებსაც:

„კვლავ გაიღვიძა,
კვლავ გაიღვიძა,
არც უფრო ადრე,
არც უფრო გვიან
და მეიმედენედ, კვლავ გაიღვიძა,
კვლავ გაიღვიძა,

არც უფრო ადრე,
არც უფრო გვიან
და მეიმედენედ,
რომ კიდევაც დაოსტატდა გაღვიძებაში“

[ხარანაული 1973: 5].

ეს ირონიული „დაოსტატება“ გამოღვიძებაში კარგად ამხელს იმას, რომ ამ ადამიანს აღარ შეუძლია ნამდვილი გამოღვიძებული სიცოცხლე. მისთვის „დღე დილიდანვე დაღამებულია“, თანაც: „ყველაფერს, რასაც დაინახავ, ან გაიფიქრებ, ამაოება ზედ აკერია“ [ხარანაული 1973 : 9].

ერთ ეპიზოდში ბავშვები თოჯინებით თამაშობენ და სახელებს არქმევენ. ფეხმოტეხილ, გაუბედურებულ თოჯინას ალექსანდრეს სახელს უწოდებენ და, ამგვარად, უნებურად, ბავშვური გულუბრყვილობით ზუსტად მოძებნიან კაცის არსის გამომხატველ სიმბოლოს. ალექსანდრე ხვდება, რომ მართლაც „ხეიბარი“ თოჯინაა, უმაქნისი და უაზრო ყოველდღიურობის ტყვე, რომელსაც იმის ძალაც არ შესწევს, რომ გაიქცეს და გათავისუფლდეს. ის მიჯაჭვულია ყოფის საზრუნავებს, შეჩვეულია რუტინას, ერთფეროვნებას, მტანჯველ გარკვეულობასა და სიცხადეს და დარწმუნებულია ადამიანურ ბანალურ „სისასტიკეში“:

„რომ, როგორც გინდა ძვირფასი ვიყო,
სულ ერთი არის, ნაგავი ვარ
და ადრე თუ გვიან უნდა გამიტანონ“

[ხარანაული 1973: 17].

აქ კავკას „მეტამორფოზის“ ალუზიაც ჩნდება, ხოჭოდგადაქცეულ ზამზასაც ნაგავივით მოისვრის ოჯახი.

პოემის ქვეტექსტურ სივრცეში ამგვარი „დაკნინების“ ერთ-ერთი მიზეზი სოფელს, ძირებს, მაცოცხლებელ ჯანმრთელ სივრცეს მოწყვეტაცაა. იქ იოლი იყო, ასე ლამაზად გეფიქრა: „მე და ცას ეს ჩიტი გვაერთებს“:

„თითქოს რაღაც მდინარეს ვეძებ ჩემს მახსოვრობაში,
რომლის ნაპირებზეც ბედნიერი ვიყავ,

სადაც პალოებს კი არ ვაძრობდი,
თეთრ ვარდებს ვკრეფდი“

[ხარანაული 1973: 6].

ტრავმირებულია ადამიანი ჯერ იმით, რომ „სამოთხე“ დაკარგა, მერე ამას ემატება „ბავშვობიდან“ გამოდევნა, რაც ამგვარ გავლენასაც წარმოშობს: „ბავშვი! როგორ გამოდის ადამიანის ხელიდან მშვენიერების ასეთი კუნწულა?“ ავტორი აპირისპირებს სოფლურსა და ქალაქურ, ურბანულ ყოფასაც, სოფლად თითქოს მეტი აზრი აქვს გავლენას, რადგან შრომობს ადამიანი, მიწას ნაყოფს გამოაცემინებს. არაფრობის განცდას ისიც ამძაფრებს, რომ უჩნდება ცოდვის, დანაშაულის შეგრძნება:

„მე რომ არ ვიყო ამ ქვეყანაზე,
ყველაფერი კარგად, კეთილად იქნებოდა.
მე ვარ მიზეზი ამ სამყაროს მოუწყობლობის
და ამდენ ხალხში არ აღმოჩნდა ერთი მკითხავიც,
რომ მოიშვიროს ჩემკენ ხელი და დაიძახოს:
ეგ არისო, დაიჭირეთ და ჩაქოლეთო!“

[ხარანაული 1973: 8].

ხელმოცარულ ალექსანდრეს ვერაფერი ვერ მოუხელთებია ხელჩასაჭიდი. ყოველ დილას ადგება საწოლიდან და მერე რა? არაფერი. ნაცნობი სახლი, მობეზრებული მოძრაობები, დამღლელი ჩვევები, მოსაწყენი სუნი თუ ხმები შემოიჭრებიან და არსად იქნება ბედნიერების განცდა. ამიტომ გაიფიქრებს:

„რა გვეკუთვნის ჩვენ?
იქნებ ეს წამი,
ეს წამი ძილსა და ღვიძილს შუა,
როგორც ორ მტრულ სახელმწიფოს შორის –
ედემი. მერე კი დილაა –
ვარდი ზღვის ტალღაზე!“

[ხარანაული 1973 : 9].

ალექსანდრე ავტორის უამრავ „მეთაგან“ ერთ-ერთია, მისი ნიღაბია, ალტერ ეგოა, ამიტომაც მასთან ერთად ცდილობს დაძლიოს ეს მომაკვდინებელი გაუცხოება, ნიჰილიზმი. ამიტომ შეუძახებს თავის გმირს, ამხნევებს, უბიძგებს. აქვე იმასაც აღვნიშნავთ, რომ, ჟანრის შესაფერისად, რთული კომპოზიცია აქვს პოემას, ლირიკული ნაკადები ერთმანეთს ერწყმის და შორდება, ხან ავტორის ხმა ისმის, ხან ლირიკული გმირისა. რეალობის სუბიექტური და ობიექტური აღქმა ერთმანეთს ენაცვლება და სიზმარ-ცხადის განცდას ბადებს. ამაოა გულის „მალვითარას“ რეკვა:

„გახსოვდეს, ძილიც სიკვდილისაა,
მისი წვეთია, მისი თმის ღერი...
ადექი, გადი, დაანახე სამყაროს თავი!“
[ხარანაული 1973: 9].

პოემაში შემოიჭრება ღვთის ხმაც. ბიბლიის მიხედვით, თავისი შექმნილი ყოველი დღით უფალი აღტაცებას გამოთქვამდა: „და თქვა ღმერთმა: იქმნას ნათელი. და იქმნა ნათელი. და იხილა ღმერთმა ნათელი, რომ კარგია. და გაყო ღმერთმა ერთმანეთისაგან ნათელი და ბნელი“ [შესაქმე 1, 3-4]. პოემისეულ სივრცეში კი მის ხმაში სასოწარმვეთი სევდა ჩაღვრილა, მამა წუხს, რომ უძლებმა შვილმა არ გაუმართლა იმედები:

„ადამიანები იმდაგვარად ცხოვრობდნენ მუდამ,
თითქოს ისინი მე შემექმნას არა თიხისგან,
არამედ ქვისგან და რკინისგან,
ანდა – ქარისგან“.
„ისე მიკვირს და ვერ მივმხვდარვარ,
საიდან არის თქვენში სული
თავის თავზე აღმატებისა,
რა თესლი ანდა რა მარცვალი შემყვა, ნეტავ,
მე იმ თიხაში, რომ თქვენს თავს ველარ ყაბულებით!

მათ მაღლა უნდათ, ჩემთან უნდათ,

მე კი თვით მინდა, რომ იმათი მესხარებოდეს!”

[ხარანაული 1973: 10].

ალექსანდრე ბუნებით მაძიებელი, მოაზროვნე ადამიანია, ამას მოწმობს მის გონებაში შემოჭრილი ფიქრის ნაკადები, რომლებიც თავგზას ურევენ და უძნელებენ სხვებივით არაფრობით ტკობას. ის იდენტობის განმსაზღვრელ საყრდენებს გარეთ ეძიებს, აქეთ-იქით ეხლება:

„საიქიოში აღარ მინდა მე ქართველობა,
რომელიმე დიდი ერის შვილი მსურს ვიყო,
რომ ერთი სიტყვით გავაგებინო ყველას ვინცა ვარ“.

ხანდახან ამგვარი ეგოისტური ფიქრიც ეჩვენება მხსნელად:

„და... თუ იმღერებ, ისევ შენს თავზე იმღერე
და გწამდეს, წმინდა არის თავის თავის სიყვარული“

[ხარანაული 1973: 12].

ალექსანდრე ორმოცი წლის კაცია, ეს ის ასაკია, როცა საკუთარი თავი უკვე ნაპოვნი უნდა გყავდეს. გვახსენდება თეიმურაზ ხევისთავიც, რომელიც 40 წლის ასაკში 80 წლის მოხუცს დაემსგავსა, რადგან საკუთარი თავი დაკარგა. მართალია, მათი მხატვრული „საცხოვრებელი“ სივრცეების პოლიტიკურ-კულტურული კონტექსტები სხვადასხვაა, მათაც არაფერი ანათესავებთ, მაგრამ საერთო აქვთ ის, რომ დაგროვილ თეორიულ „სიბრძნეს“ პრაქტიკულ საქმიანობასთან ვერ არიგებენ. „რა არის ქეშმარიტება?“ – ქარივით მეროლავ ამ კითხვას დასდევენ. სახარებაში არც ქრისტემ უპასუხა პილატეს ამ კითხვაზე, რადგან ქეშმარიტება გზაა სულიერი სრულყოფილებისაკენ მიმავალი, რომელიც დაღლას, ჩამოყრდნობას, შესვენებასა თუ გადახვევას არ ცნობს.

„რა არის ორმოცი წლის
კაცის ცხოვრება?
ახალგაზრდობის

უკანასკნელ წრეს უვლის იგი,
და ფინიშთან კი
ყვავილებით არავინ ელის“.
„დიახ, ეს არის ახალგაზრდობის
უკანასკნელი წრე
და ჯოჯოხეთის პირველი გარსი“

[ხარანაული 1973 : 14].

ალექსანდრეს ერთადერთი მხსნელი, რომელიც მის ყოფას ღირებულებას ანიჭებს, სიყვარულია, ისიც სიყმანწვილის დროინდელი. ის შენატრის იმ დროს, როცა „იყო სულელი, მაგრამ იყო თექვსმეტი წლის“, როცა უყვარდა. ერთ ეპიზოდში იმდენად გაბეზრებული ჩანს არაფრისმომცემი თავისუფლებით, რომ მონობას, უნებობას ნატრობს: „უფრო მკაცრ ეპოქაში მონა ვიქნებოდი, /კარგიც იქნებოდა./მე არ დამჭირდებოდა ტვინის ჭყლეტა, გონებისთვის ძალდატანება,/მივყვებოდი წესრიგს /და მეცოდინებოდა, /რომ მივყვები უმაღლეს ნებას“ [ხარანაული 1973: 16].

ადამიანის არსებობა, მისი ნებისმიერი მოქმედების უაზრობა წარმოჩნდება ამგვარ ირონიაში:

„რა სიმართლე გსურდათ, ნეტა, რომ დაგედგინათ,
რას ელოდით, ან რამდენ ხანს გეგონათ ყოფნა?
დაეტყო ჰაერს თქვენი მათრახი?!“

[ხარანაული 1973 : 18].

ამიტომაც არ უჭირს „წასვლა“, არც ხალხის „ყბედობა“ ალელვებს. მთავარი ისაა, რომ „შუალამის ბაღმა კი თქვა: „ამაო იყო ყველაფერი,/ რაც აქ ხდებოდა დღის სინათლეზე!“. ისევ ეკლესიასტე შემოიჭრება, რადგან ყველაფერი უკვე „ნათქვამია“. რაღა დარჩენია კაცს, გარდა „გამეორებისა“, მაგრამ უსაზღვრო და უსასრულოა შესაძლებლობები მხატვრული სიტყვისა, რომელიც გაცვეთილ აზრებს, იდეებს ახალ ფორმაში მოაქცევს და თავიდან ბადებს საკუთარი წარმოსახვის განზომილებაში. ამიტომაც ერთადერთი ხსნა მხატვრული სიტყვაა,

სანდო თავშესაფარი და არსებობის ერთადერთი გამართლება. ფიქრები კი ფილოსოფიურ-რელიგიურ ნაკადებში მიიკვლევენ გზას და მკითხველს კიდევ ერთხელ შეახსენებენ:

„ყველაფერი არარსისკენ წასწრაფსწრაფდება,
დარჩება მხოლოდ... ვთქვათ წიგნები,

რომლებსაც ექნებათ

დაფა წარწერით: მწერლის გვარით, მწერლის სახელით,
მაგრამ ეს ხომ სიმბოლოა მხოლოდ და მხოლოდ
და არაფერი აქვს საერთო იმ ცოცხალ კაცთან,
მშვენიერ წიგნებს რომ გვიწერდა,
რათა დაეფრთხო არარსის ლანდი.

ასეთ დროს რაღა მნიშვნელობა აქვს, რამდენს იცოცხლებ,
თუ არ არსებობს იმ წამის ძალით

დღე და საათი, სიხარული და სიყვარული
და ნეტა იმ ბრძენს, რომელსაც ტუჩები შეაცივდა,
როცა კოცნიდა, რადგან მიხვდა,

რომ კოცნიდა არარსებულს“

[ხარანაული 1973 : 20].

ალექსანდრეს ამგვარი ფიქრი მკითხველს უჩენს პესიმისტურ განცდას, რომ კაი ყმები აღარ არიან, არამედ მხოლოდ ალექსანდრეს მსგავსი ხეიბარი თოჯინები. მაგრამ ქვეტექსტურად მაინც მოჟონავს იმედი, რომ მათგან ზოგიერთი, მაგალითად, ბესიკ ხარანაული, შემოქმედი, თავისი „წაწერებით“ ძნელად, მაგრამ მაინც აფრთხობს „არარსის ლანდებს“; მას და მისწავრებს არ დაუკარგავთ სულიერი კავშირი თავიანთ „წინაპრებთან“, ვაჟასთან, და ტანჯვით, მაგრამ მაინც ჯიუტად მიიკვლევენ გზას უსაზრისობის ლაბირინთებში სინათლის მოსახელთებლად.

ლიტერატურა:

ბარათაშვილი, ნ. (2005), ლექსები, გამომცემლობა „ნაკადული“, თბილისი.

ბიბლია (2019), დავითიანი, გამომცემლობა „პალიტრა L“, თბილისი.

გოეთე (2017), ფაუსტი, ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა, თბილისი.

გურამიშვილი დ. (2014), დავითიანი, გამომცემლობა პალიტრა L, თბილისი.

ვაჟა-ფშაველა (1987), თხზულებანი, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, თბილისი.

ვაჟა-ფშაველა (2006), სერია „ქართველი მწერლები სკოლაში“, ტ.5, გამომცემლობა „საქართველოს მაცნე“, თბილისი.

კამიუ (1996), სიზიფეს მითი, გამომცემლობა „ლომისი“, თბილისი.

რუსთაველი (2019), ვეფხისტყაოსანი, გამომცემლობა პალიტრა L, თბილისი.

სარტრი ჟ. (2014), გულისრევა, გამომცემლობა „ალეფი“, თბილისი.

ჩოხელი გ. (2016), ადამიანთა სევდა, გამომცემლობა „საქართველოს მაცნე“, თბილისი.

წერეთელი ა. (2015), რჩეული თხზულებანი, გამომცემლობა „საქართველოს მაცნე“, თბილისი.

ხარანაული ბ. (1973), ხეიბარი თოჯინა, პოემა, გამომცემლობა „მერანი“, თბილისი.

An existential crisis, revealing the pain of human existence, manifests itself in a number of literary texts with diverse variations depending on the philosophical, religious or aesthetic worldview of the authors. In this point of view, Vazha-Pshavela and Besik Khara-nauli are related to each other, in their work the topic of the search for human meaning is important.

We explain a few poems by Vazha-Pshavela and Besik Khara-nauli in the intertextual context. In these texts, the stream of thoughts of the author is aimed at finding out, understanding the purposes of a person. The real-metaphysical spaces are arranged in the poems. Lyrical characters are trying to break out of the framework of life and overcome vanity. In the chronotope of poetry, on the one hand, there is an existence hidden by pain and death, with its monotonous routine, on the other hand, there is a striving for the divine and sacred. Lyric characters, by their conscious cho-

ices, want to get rid of false values and give meaning to life, to their own existence. The chivalrous spirit of the heroes of Vazha-Pshavela, suggesting a striving for ideals, was lost in the man of the twentieth century. In the lyric poems by Besik Kharanauli, children name the broken unfortunate doll in honor of the main character Alexander and thus unwittingly, naively find the exact symbol of human essence. Alexander realizes that he is really a disabled doll who does not even have the strength to escape. Alexander is the author's mask, Alter Ego. The Subjective and objective perceptions of realities change and evoke the essence of dreams. The thinking of the authors is philosophical and religious, which gives depth to their texts. There are boundless possibilities of wonderful words, which transform thoughts and ideas into new forms.